

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: «Економічне обґрунтування диверсифікації діяльності
підприємства (на прикладі ФГ «Еліт»)»

Виконавець:

Студент ФЕУП

Тулба М. Г.

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Андрейченко Андрій Вадимович

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розвиток підприємств в умовах швидких змін технологічного прогресу потребує пошуку та обґрунтування нових підходів, які б забезпечували і конкурентоспроможність. Поєднання цих ключових чинників успішного функціонування – розвитку та конкурентоспроможності, визначає потребу у застосуванні економічної диверсифікації як інструменту економічного зростання.

Інтеграція української економіки в світовий простір, втримання позицій у період пандемії та кризи спричиненої нею, а також відновлення у посткризовий період посилює не тільки проблему підвищення конкурентоспроможності, а й активізує пошук нових можливостей подальшого розвитку на основі видозміни продукції, активізації інших напрямів діяльності, які б відповідали сучасним вимогам та потребам споживачів.

Одним з актуальних інструментів розвитку підприємства виступає диверсифікація. Відповідно до трактувань сучасних науковців, диверсифікація – це процес розвитку діяльності підприємства, пов'язаний із збільшенням діапазону видів та проникненням в нові сфери діяльності, освоєнням нових виробництв, розширенням асортименту товару, що включає не тільки диверсифікацію товарних груп, але й розповсюдження підприємницької діяльності на нові та не пов'язані з основними видами діяльності підприємства.

Саме завдяки успішному впровадженню процесу диверсифікації можна вивести господарство на новий рівень функціонування. Досвід вітчизняних підприємств свідчить, що стратегія диверсифікації не достатньо вивчена та іноді здійснюється на практиці за принципом «спроб і помилок», через що, господарство може зазнати збитків. Крім того потребує дослідження та обґрунтування науково-прикладних аспектів розвитку підприємств на основі диверсифікації та управління цим процесом.

Таким чином диверсифікація виступає в якості економічного процесу, мета якого полягає у розширенні діяльності підприємства, виходу на новий ринок, розробці нових видів товарів, робіт, послуг. Стратегія диверсифікації є актуальною для будь-яких сфер національної економіки, в тому числі й для сільського господарства.

Диверсифікація, її види та функції виступає предметом дослідження багатьох науковців, таких як: В. Андрійчук, П. Брінь, М. Корінько, О. Шарко, О. Комліченко, А. Чухно, С. Попова, Н. Степаненко, Л. Левковська, К. Коваленко, М. Хорунжий, Н. Мельник, О. Гудзь, О. Цогла. Актуальність зазначених вище проблем, їх недостатнє вивчення і визначили вибір теми кваліфікаційної роботи, зумовили її мету та завдання.

Метою роботи є узагальнення та розвиток науково-теоретичних засад, розроблення й обґрунтування практичних рекомендацій щодо диверсифікації діяльності фермерського господарства.

Для досягнення мети дослідження було визначено та поступово вирішено наступні **завдання**:

1. розглянути сутність та сформулювати принципи диверсифікації діяльності сучасних підприємств;

2. дослідити особливості процесів диверсифікації у сільськогосподарській сфері;
3. провести аналіз фінансово-господарської діяльності ФГ «Еліт»;
4. провести аналіз кон'юнктури ринку зернових;
5. провести оцінку внутрішніх передумов диверсифікації діяльності ФГ «Еліт»;
6. визначити виробничі характеристики проєкту створення борошномельного комплексу;
7. здійснити розрахунки показників ефективності проєкту диверсифікації;
8. запропонувати інструменти управління проєктними ризиками.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні процеси, які обумовлюють перспективи диверсифікації діяльності ФГ «Еліт».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних аспектів збільшення ефективності діяльності ФГ «Еліт» за рахунок диверсифікації у напрямку переробки зернових та виробництва борошна.

Методи дослідження: структурно-логічний та семантичний – при вивченні теоретико-методичних засад проблем диверсифікації діяльності підприємства; метод порівняльного аналізу – при аналізі підходів вчених щодо поняття диверсифікації та її класифікації. Також використовувався горизонтальний і порівняльний аналіз на базі фінансової звітності ФГ «Еліт» для оцінки явищ в динаміці. Розрахунки проєкту створення борошномельного комплексу провадилися з використанням програмного продукту «Excel».

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи, монографії вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій та періодичних видань, а також використані дані електронних ресурсів мережі Інтернет, статистичні дані, результати галузевих маркетингових досліджень, а також дані бухгалтерського, управлінського й аналітичного обліку ФГ «Еліт».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (52 найменування). Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки. Основний зміст викладено на 75 сторінках. Робота містить 19 таблиць, 9 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «Перспективи розвитку ринку зернових України».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи «**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**» визначено сутність та функції диверсифікації, сформульовано види стратегій диверсифікації, визначено особливості процесів диверсифікації в сільському господарстві.

У другому розділі «**ДІАГНОСТИКА ДОЦІЛЬНОСТІ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «ЕЛІТ»**» проведено аналіз фінансово – господарської діяльності фермерського господарства, здійснена оцінка сучасного стану ринку зернових України, визначено внутрішні передумови реалізації стратегії диверсифікації.

У третьому розділі «**ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ФГ «ЕЛІТ» ТА ОЦІНКА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ**» обґрунтовано виробничі та

маркетингові аспекти проєкту диверсифікації у напрямку виробництва борошна, проведено розрахунки показників ефективності проєкту, зроблено пропозиції щодо мінімізації проєктних ризиків.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного в роботі дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Під терміном «диверсифікація» прийнято розуміти процес розвитку діяльності підприємства, пов'язаний із збільшенням діапазону видів діяльності, проникненням в нові сфери, освоєнням нових виробництв, розширенням асортименту товару тощо. У більшості випадків головною метою диверсифікації виступає така передумова: не порушуючи спеціалізації підприємства і забезпечуючи йому ефективне функціонування в поточному періоді, сприяти мінімізації ризику його існування в майбутньому.

2. Диверсифікація є порівняно новим явищем у агропромисловому комплексі та викликана необхідністю пристосування сільськогосподарських структур до швидких змін споживчого ринку та посиленням конкурентної боротьби. Також диверсифікація є інструментом використання переваг комбінування та проникнення в нові, більш прибуткові сегменти ринку. Реалізація стратегії диверсифікації сільськогосподарськими підприємствами надає їм можливість підвищити конкурентоспроможність, а також збільшити збут продукції завдяки повнішому задоволенню потреб споживачів. Вона має позитивний характер, оскільки спонукає до інтеграції з вітчизняними переробними підприємствами підвищує рівень їх завантаженості та конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринку і сприяє забезпеченню економічної та продовольчої безпеки держави.

3. Фермерське господарство «Еліт» засновано в 2008 році та розташовано в с. Олександрівка Любашівського району. За період, що аналізується доходи від реалізації не зростали суттєво, фінансові результати мають тенденцію до збільшення. В 2020 році вони зросли на 37%, а в 2021 склали 105,1% від рівня 2019 року. Аналіз наведених даних дозволяє зробити висновок, що основною причиною цього становища є стабілізація та навіть зменшення витрат на ведення діяльності за окремими статтями. Так якщо на в 2019 році на 1 грн. чистого доходу від реалізації приходилось 0,799 грн. постійних витрат, то в 2021 – 0,797 грн. Адміністративні витрати за період, що аналізується зросли лише на 7 тис. грн. (на 2,5%). А операційні витрати навіть зменшились на 116 тис. грн. і склали 88,4% від рівня 2019 року.

4. За даними USDA, посідаючи 8 місце у рейтингу світових виробників зерна з часткою 3,3-3,5%, Україна забезпечує майже 15% потреб глобального експорту. Україна вирізняється потужним потенціалом задля збільшення виробництва, якому сприятиме попит на світових ринках, що динамічно зростає. Якщо у 2001 р. Україна вирощувала 37,71 млн тон зернових культур, то 2020 р. вказаний показник досягнув 62,53 млн тон. Проте через біржі безпосередньо товаровиробниками реалізується менше 1 % зерна, а основна маса продукції реалізується через комерційних посередників, які контролюють експортні, оптові та дрібнооптові товаропотоки та диктують власні ціни.

5. Запропонований напрям диверсифікації ФГ «Еліт» в напрямку виробництва борошна слід визнати перспективним адже борошномельна промисловість входить до числа найбільш соціально значущих галузей агропромислового комплексу. Одним з основних критеріїв продовольчої безпеки країни є стабільне забезпечення середньодушового споживання продуктів переробки зерна. Крім того, у контексті поліпшення якісної структури українського експорту, важливим є зростання у ньому частки продуктів переробки з більшою доданою вартістю. Для зернових культур вказане означає зростання експорту не тільки зерна, але й борошна.

6. Для ФГ «Еліт», яке займається вирощуванням зернових чи не єдиним ефективним шляхом диверсифікації є їхня переробка з метою збільшення доданої вартості кінцевого продукту. Тому в якості проєкту диверсифікації запропоновано створення власного борошномельного міні-комплексу. Враховуючи поетапну структуру інвестиційних витрат датою завершення інвестиційного етапу має бути 01.09.2022 року, з урахуванням його початку реалізації проєкту 01.05.2022 р. Тож, можна планувати початок виробництва борошна з 10.09.2022 року.

7. Згідно проведених розрахунків дисконтованих критеріїв ефективності проєкту його чистий приведений дохід є позитивним (7333 тис. грн.), що свідчить про те, що проєкт дозволяє збільшити капітал підприємства і його ринкову вартість. Термін окупності проєкту складає 13 місяців. Значення індексу рентабельності інвестицій складає 3,05, що свідчить привабливість проєкту для інвесторів. Внутрішня ставка доходності складає 68,3% і набагато перевищує ставку дисконтування, що свідчить про високу надійність та прийнятний рівень ризику проєкту.

8. Аналіз показників беззбитковості за проєктом диверсифікації ФГ «Еліт» дозволяє зробити висновок про наявність значної зони безпеки по продуктах, що плануються випускатися в результаті реалізації проєкту, яка в середньому досягає 150 %. Ця величина є значною запорукою для попередження можливих ризиків.

АНОТАЦІЯ

Тулба Михайло Григорович. «Економічне обґрунтування диверсифікації діяльності підприємства (на прикладі ФГ «Еліт»)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти диверсифікації діяльності підприємств, види диверсифікації, а також її особливості для підприємств сільськогосподарської сфери.

Проведено аналіз фінансово – господарської діяльності фермерського господарства; здійснена оцінка його зовнішнього середовища на ринку зернових та внутрішніх передумов диверсифікації.

Обґрунтовано проєкт створення борошномельного комплексу; зроблено розрахунки показників ефективності проєкту; зроблено пропозиції щодо управління проєктними ризиками.

Ключові слова: диверсифікація, сільське господарство, пшениця, експорт, борошномельний комплекс, проєкт, ефективність, ризики.

ANNOTATION

Tulba Mykhailo Hryhorovych. "Economic justification of activity diversification enterprises (on the example of FG "Elit")"

Qualification work for a master's degree in specialty 076" Entrepreneurship, trade and exchange activities ". - Odessa National Economic University. - Odessa, 2022.

Theoretical aspects of the diversification of enterprise activity, types of diversification, as well as its features for enterprises in the agricultural sector are considered in the work.

An analysis of the financial and economic activity of the farm was carried out; an assessment of its external environment on the grain market and internal prerequisites for diversification was carried out.

The project of creating a flour mill complex has been substantiated; calculations of project efficiency indicators were made; suggestions were made regarding project risk management.

Keywords: diversification, agriculture, wheat, export, flour milling complex, project, efficiency, risks.